ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 3. decembrī[1]

Lieta C-542/14

SIA "VM Remonts", agrāk SIA "DIV un Ko",
SIA "Ausma grupa"
pret
Konkurences padomi
(Augstākās tiesas (Latvija)

lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Konkurence — LESD 101. panta 1. punkts — Uzņēmuma vainojamība neatkarīga pakalpojumu sniedzēja prettiesiskā rīcībā — Uzņēmuma nezināšana par neatkarīgā pakalpojumu sniedzēja pārkāpjošo rīcību

I – **Ievads**

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko 2014. gada 27. novembrī iesniedza Augstākā tiesa, ir par LESD 101. panta 1. punkta interpretāciju attiecībā uz apgalvotu uzņēmumu saskaņotu darbību, piedaloties Jūrmalas pilsētas (Latvija) organizētā iepirkumā.

II – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *Savienības tiesības*

2. LESD 101. pantā (bijušais EKL 81. pants) ir noteikts:

"1. Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar iekšējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas, vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;

b) ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas;

c) sadala tirgus vai piegādes avotus;

1 — Oriģinālvaloda – franču.

d) līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;

e) slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līguma priekšmetu.

[..]"

B – *Latvijas tiesības*

3. Atbilstoši 2001. gada 4. oktobra Konkurences likuma (*Latvijas Vēstnesis*, 2001, Nr. 151) 11. panta 1. daļai:

"Ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par:

[..]

5) piedalīšanos vai nepiedalīšanos konkursos vai izsolēs vai par šīs darbības (bezdarbības) noteikumiem, izņemot gadījumus, kad konkurenti publiski darījuši zināmu kopīgu piedāvājumu un šā piedāvājuma mērķis nav kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci;

[..]."

III – **Pamatlieta un prejudiciālais jautājums**

4. Jūrmalas pilsētas pašvaldība izsludināja iepirkumu par pārtikas produktu piegādi izglītības iestādēm. SIA "VM Remonts", agrāk – SIA "DIV un Ko" (turpmāk tekstā – "DIV un Ko"), SIA "Ausma grupa" (turpmāk tekstā – "Ausma grupa") un SIA "Pārtikas kompānija" (turpmāk tekstā – "Pārtikas kompānija") iesniedza piedāvājumus šajā iepirkumā.

5. "Pārtikas kompānija" vērsās pie SIA "Juridiskā sabiedrība "B&Š partneri"" juridiskās palīdzības saņemšanai tās piedāvājuma sagatavošanā un iesniegšanā. Tālab SIA "Juridiskā sabiedrība "B&Š partneri"" savukārt vērsās pie apakšuzņēmēja SIA "MMD lietas" (turpmāk tekstā – "MMD lietas"), kas bija saņēmusi no "Pārtikas kompānija" piedāvājuma projektu, ko šī sabiedrība bija sagatavojusi neatkarīgi, bez darbību saskaņošanas ar "DIV un Ko" vai "Ausma grupa".

6. Proti, no iesniedzējtiesas lēmuma skaidri izriet, ka "Pārtikas kompānija" noteica savas cenas neatkarīgi (skat. it īpaši šī lēmuma 3.3. un 3.5. punktu) un ka Administratīvā apgabaltiesa – kurai vienīgajai ir piekritība izskatīt aplūkotos faktus – norādīja, ka starp "Pārtikas kompānija" un pārējiem attiecīgajiem uzņēmumiem nepastāvēja aizliegta vienošanās vai saskaņota darbība (skat. it īpaši minētā lēmuma 3. un 3.5. punktu).

7. No iesniedzējtiesas lēmuma turklāt izriet, ka "MMD lietas", neinformējot "Pārtikas kompānija", bija līdztekus iesaistījusies "DIV un Ko" un "Ausma grupa" attiecīgo piedāvājumu sagatavošanā. Šajos apstākļos kāds "MMD lietas" darbinieks esot izmantojis "Pārtikas kompānija" piedāvājumu kā atsauci divu pārējo pretendentu piedāvājumu sagatavošanā. Konkrēti abus šos divus piedāvājumus "MMD lietas" esot sagatavojusi, balstoties uz cenām, kas norādītas "Pārtikas kompānija" piedāvājumā, tādējādi, lai "Ausma grupa" piedāvājums būtu aptuveni par 5 % lētāks nekā "Pārtikas kompānija" piedāvājums un "DIV un Ko" piedāvājums būtu par 5 % lētāks nekā "Ausma grupa" piedāvājums.

8. Ar 2011. gada 21. oktobra lēmumu Konkurences padome uzskatīja, ka visas trīs sabiedrības pretendentes ir pārkāpušas Konkurences likuma 11. panta 1. daļas 5) punktu, sagatavojot piedāvājumus kopīgi ar mērķi simulēt faktisku konkurenci savā starpā. Konkurences padome uzskatīja, ka šī saskaņotā darbība ir izkropļojusi konkurenci, un uzlika šiem uzņēmumiem naudas sodu.

9. "DIV un Ko", "Ausma grupa" un "Pārtikas kompānija" lūdza Administratīvajā apgabaltiesā atcelt Konkurences padomes lēmumu. Ar 2013. gada 3. jūlija spriedumu pēdējā minētā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu, ciktāl tajā bija konstatēts pārkāpums "Pārtikas kompānija" personā, bet attiecībā uz pārējām abām sabiedrībām atstāja šo lēmumu spēkā.

10. Minētā tiesa, lai arī uzskatīdama, ka starp trīs pretendentu piedāvājumiem pastāvošā aritmētiskā attiecība apliecina saskaņotas darbības esamību saistībā ar dalību iepirkumā, tomēr uzskatīja, ka nekas neliecina par to, ka šajā darbībā iesaistījusies "Pārtikas kompānija".

11. "DIV un Ko" un "Ausma grupa" iesniedza kasācijas sūdzību Augstākajā tiesā par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts to pieteikums. Savukārt Konkurences padome iesniedza kasācijas sūdzību par šo spriedumu daļā, ar kuru apmierināts "Pārtikas kompānija" pieteikums.

12. Šajos apstākļos iesniedzējtiesa prāto, vai uzņēmuma dalība konkurences tiesību pārkāpumā var radīt tā atbildību, lai gan nav pierādīts, ka šīs sabiedrības vadītāji ir piekrituši šīm darbībām vai ir bijuši par tām informēti.

13. Iesniedzējtiesa norāda, ka Konkurences likuma 11. panta 1. daļa tika izstrādāta, ņemot vērā nepieciešamību saskaņot valsts tiesības ar Savienības tiesībām konkurences tiesību jomā, un ka tādējādi šī norma nebūtu interpretējama atšķirīgi no LESD 101. panta 1. punkta.

14. Taču no Tiesas judikatūras, proti, spriedumiem *Musique Diffusion française* u.c./Komisija (no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158), kā arī *Slovenská sporiteľňa* (C-68/12, EU:C:2013:71) izriet, ka atbilstoši LESD 101. pantam uzņēmums ir atbildīgs par tādas personas darbībām, kura kā darbinieks rīkojas šī uzņēmuma vārdā, neatkarīgi no tā, vai personas, kurām šajā uzņēmumā ir lēmējvara, ir pilnvarojušas šo personu šādi rīkoties vai arī ir bijušas par to informētas. Tomēr iesniedzējtiesa prāto, vai šī judikatūra ir piemērojama tādos apstākļos, kādi ir pamatlietā, jo šajā lietā aplūkotās darbības ir veicis nevis "Pārtikas kompānija" darbinieks, bet šīs sabiedrības neatkarīgs pakalpojumu sniedzējs. Turklāt šis pakalpojumu sniedzējs esot rīkojies ne tikai šīs sabiedrības, bet arī "DIV un Ko" un "Ausma grupa" labā.

15. Šajos apstākļos Augstākā tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu, ka uzņēmums ir iesaistījies konkurenci ierobežojošā nolīgumā, ir jāpierāda uzņēmuma amatpersonas personīgā rīcība, informētība par vai piekrišana tādas personas rīcībai, kura sniedz uzņēmumam ārpakalpojumu un vienlaikus darbojas citu eventuālā aizliegtā nolīguma dalībnieku labā?"

IV – **Tiesvedība Tiesā**

16. Rakstveida apsvērumus iesniedza Latvijas valdība un Itālijas valdība, kā arī Eiropas Komisija. Latvijas valdība un Komisija piedalījās 2015. gada 21. oktobra tiesas sēdē.

V – **Analīze**

A – *Par pieņemamību*

17. Komisija, kas vienīgā par šo iesniedza apsvērumus, uzskata, ka prejudiciālais jautājums ir pieņemams. Proti, lai gan Savienības tiesības nav piemērojamas pamatlietā, jo šajā lietā aplūkotā saskaņotā darbība nevar iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm, Konkurences likums tika pieņemts tieši tādēļ, lai Latvijas tiesības vienādotu ar Savienības tiesībām. Komisija piebilst, ka pamatlietas apstākļi vairāk līdzinoties lietas *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160), nekā lietas *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85) apstākļiem.

18. Manuprāt, šis jautājums ir pieņemams.

19. Proti, Tiesas kompetencē ir lemt par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri attiecas uz Savienības tiesību normām, situācijās, kurās pamatlietas fakti neietilpst Savienības tiesību tiešas piemērošanas jomā, bet kurās minētās tiesību normas tomēr ir padarītas piemērojamas valsts tiesību aktos, kuros pilnībā iekšējas situācijas tiek risinātas tāpat, kā tas darīts Savienības tiesībās. Proti, šādos gadījumos Eiropas Savienības interesēs pilnīgi noteikti ir, ka tādēļ, lai izvairītos no turpmākām interpretācijas atšķirībām, Savienības tiesību normas un jēdzieni tiek interpretēti vienveidīgi neatkarīgi no apstākļiem, kādos tie piemērojami [2].

B – *Par būtību*

20. Šajā lietā iesniedzējtiesas jautājums vedina Tiesu noteikt, vai tādā situācijā kā pamatlietā uzņēmumam var piedēvēt dalību LESD 101. pantā aizliegtā saskaņotā darbībā, kas izpaužas kā iepirkuma procedūrā izteikts koluzors piedāvājums ("bid rigging" [3]), vadoties no tā vien, ka ir pierādīta šī uzņēmuma neatkarīga pakalpojumu sniedzēja, kurš atbildēja par piedāvājuma sagatavošanu, prettiesiska darbība, lai gan nav ticis pierādīts, ka šī uzņēmuma vadība tikusi informēta par šo rīcību vai ir to atļāvusi.

1) Lietas dalībnieku argumentu kopsavilkums

21. Latvijas valdība ierosina atbildēt uz iesniedzējtiesas jautājumu, ka LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu, ka uzņēmums ir iesaistījies konkurenci ierobežojošā nolīgumā, nav jāpierāda uzņēmuma amatpersonas personīgā rīcība, informētība par vai piekrišana tādas personas rīcībai, kura sniedz uzņēmumam ārpakalpojumu un vienlaikus darbojas citu eventuālā aizliegtā nolīguma dalībnieku labā.

22. Proti, šī valdība uzskata, ka tādā lietā kā pamatlieta, konstatējot konkurences tiesību pārkāpumu, nav nozīmes uzņēmuma dotā darba uzdevuma izpildītāja juridiskajam statusam (darbinieks, pašnodarbinātais vai pilnvarotā persona).

2 — Skat. spriedumus *Allianz Hungária Biztosító* u.c. (C-32/11, EU:C:2013:160, 20. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī *FNV Kunsten Informatie en Media* (C-413/13, EU:C:2014:2411), kuros, pamatojoties uz šai lietai analogiem apstākļiem, Tiesa atbildēja uz prejudiciālajiem jautājumiem.

3 — Latviski – "manipulācijas ar piedāvājumiem". Parasti manipulācijas ar piedāvājumiem tiek veiktas tad, kad vismaz divi uzņēmumi, kuri piedalās iepirkumā, vienojas par to, ka viens vai vairāki no tiem neiesniedz piedāvājumu, iesniedz piedāvājumu vai to atsauc.

23. Minētās valdības ieskatā, no pilnvarotā pārstāvja un darbinieka definīcijām Latvijas tiesībās izrietot, ka gan viens, gan otrs rīkojas uzņēmuma, kas izmanto tā pakalpojumus, interesēs. Tas pats attiecoties uz neatkarīgu pakalpojuma sniedzēju, kuram uzņēmums ir uzdevis sniegt juridisko pakalpojumu. Proti, tam esot ļauts rīkoties, izmantojot uzņēmuma rīcībā esošo informāciju. Rīkojoties citu personu uzdevumā, ārpakalpojumu sniedzējs neuzņemas saimnieciskās darbības riskus, un šādos apstākļos tā rīcība ir attiecināma uz uzņēmumu, kas izmanto tā pakalpojumus.

24. Turklāt pilnvarotā persona uzņēmumam esot jāizvēlas ar tādu pašu rūpību, ar kādu jāpieņem darbā darbinieks. Ja šāda pienākuma nebūtu, uzņēmumi varētu izmantot trešās personas konkurences tiesību pārkāpumu izdarīšanai, neriskējot saņemt sodu.

25. Turklāt būtu jānovērtē, vai informācija, ko uzņēmums ir nosūtījis pakalpojumu sniedzējam, var ietekmēt konkurenci. Šajā ziņā informācijai par uzņēmuma konkrētu piedāvājumu iepirkumā varot būt šāda ietekme, jo tajā esot publiski nepieejamas norādes, piemēram, par piedāvāto cenu vai uzņēmuma darbību.

26. Ņemot vērā to, ka pamatlietā "MMD lietas" bija pieejama (sensitīva) informācija, kas varētu ietekmēt konkurenci attiecīgajā tirgū, un ka tā bija pilnvarota rīkoties ar šo informāciju "Pārtikas kompānija" vārdā, varot secināt, ka šis uzņēmums ir atbildīgs par darbībām, ko pakalpojuma sniedzējs veica citu iespējamās aizliegtās vienošanās dalībnieku labā.

27. Turklāt Latvijas valdība norāda, ka nav nepieciešams pierādīt, ka uzņēmuma vadītāji bija atļāvuši neatkarīgajam pakalpojuma sniedzējam nodot strīdīgo informāciju vai arī ka viņi bija informēti par šādu nodošanu. Proti, uzskatāms, ka vadība noteikti bija informēta par darbībām, ko veicis tās uzņēmuma nodarbinātais neatkarīgais pakalpojumu sniedzējs.

28. Itālijas valdība piedāvā atbildēt uz prejudiciālo jautājumu tādējādi, ka atbildību par aizliegto vienošanos, kas vērsta pret konkurenci, var piedēvēt uzņēmumam, kurš tajā ir iesaistīts neatkarīga pakalpojumu sniedzēja, kurš ir nodevis konkurējošiem uzņēmumiem informāciju, ko tika saņēmis no pirmā uzņēmuma, rīcības dēļ, pat ja šī uzņēmuma vadītāji nezināja par šo informācijas nodošanu un nav to atļāvuši, ja vien attiecīgais uzņēmums nepierāda, ka tam nebija nekādu saprātīgu iespēju paredzēt un novērst pakalpojuma sniedzēja prettiesisko rīcību.

29. Šajā ziņā šī valdība uzskata, ka Tiesas judikatūra par uzņēmuma darbinieku uzvedību ir *mutatis mutandis* attiecināma uz situāciju, kāda ir pamatlietā, kur strīdīgi rīkojies neatkarīgs pakalpojumu sniedzējs. Tādējādi neesot nepieciešams, lai rīcība, kas veido aizliegtu vienošanos, būtu šī uzņēmuma vadītāju vai pārstāvju rīcība, bet gan gluži vienkārši tas, ka šādi rīkojusies ir persona, kura ir pilnvarota rīkoties uzņēmuma vārdā.

30. Proti, pirmkārt, ja uzņēmumiem ļautu atbrīvoties no atbildības, aizbildinoties ar argumentu, ka prettiesiski rīkojušās personas, kuras nav uzņēmuma vadītāji, tiktu vājināta iespēja apkarot prettiesiskās aizliegtās vienošanās.

31. Otrkārt, LESD 101. panta pārkāpuma konstatēšanai nav nepieciešams uzņēmuma nodoms, jo šis pārkāpums varētu izrietēt arī no uzņēmuma nevērības. Tas vien, ka tāda uzņēmuma kā "Pārtikas kompānija" vadītāji nebija skaidri atļāvuši "MMD lietas" nodot piedāvājuma projektu šī uzņēmuma konkurentiem vai ka viņi nezināja, ka šāda nodošana ir notikusi, neļauj izslēgt to, ka minētais uzņēmums ir piedalījies no šī pakalpojumu sniedzēja uzvedības izrietošā aizliegtā vienošanās. "Pārtikas kompānija" esot izrādījusi nevērību, uzticot piedāvājuma sagatavošanu pakalpojuma sniedzējam, neaizliedzot viņam to sagatavot arī konkurējošiem uzņēmumiem un izmantot piedāvājuma saturu to labā.

32. Tādējādi "Pārtikas kompānija" esot uzņēmusies risku, kas to padara pilnībā atbildīgu par aizliegto vienošanos, kas vērsta pret konkurenci un kas izriet no šī pakalpojumu sniedzēja rīcības. No tā izrietot, ka šis uzņēmums varot atbrīvoties no šīs atbildības, vienīgi konkrēti pierādot, ka tam nebija nekādu saprātīgu iespēju paredzēt un novērst pakalpojuma sniedzēja prettiesisko rīcību.

33. Komisija piedāvā atbildēt uz iesniedzējtiesas jautājumu šādi:

"LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu, ka uzņēmums ir piedalījies konkurenci ierobežojošā nolīgumā tā pārstāvja, kas nav tā darbinieks, rīcības dēļ, ir jāpierāda:

— ka pārkāpjošā rīcība ietilpst uzdevumos, kurus uzņēmums ir devis pilnvarotai personai, vai

— uzņēmums zināja par pilnvarotās personas pārkāpjošo rīcību un nav publiski no tās norobežojies.

Tomēr, ja pārkāpjošā rīcība ietilpst pilnvarotajai personai dotajos uzdevumos, nav nepieciešams pierādīt, ka viņš ir ticis pilnvarots veikt šīs darbības prettiesiskā veidā, ne arī ka uzņēmuma vadība zināja par šo rīcību vai tai piekrita."

34. Šajā ziņā, pirmkārt, Tiesas judikatūrā tiekot nošķirti jēdzieni "darbinieks" un "pārstāvis". Proti, spriedumā *Suiker Unie* u.c./Komisija (no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73, EU:C:1975:174) Tiesa esot atzinusi, ka LESD 101. panta piemērošanas nolūkos pārstāvis varētu būt no sava pilnvarotāja atšķirīgs uzņēmums, izņemot, ja pārstāvis ir ticis "integrēts" šā pilnvarotāja uzņēmumā. Šajā ziņā Tiesa esot noteikusi vairākus kritērijus, proti, pirmkārt, vai pārstāvis uzņemas ekonomisku risku un, otrkārt, vai pakalpojumi tiek sniegti ekskluzīvā kārtā. Šos kritērijus tostarp esot piemērojusi Eiropas Savienības Vispārējā tiesa spriedumā *Minoan Lines*/Komisija (T-66/99, EU:T:2003:337), kurā esot izskatīts jautājums par uzņēmuma atzīšanu par vainojamu pārstāvja izdarītā pārkāpjošā darbībā.

35. Tomēr šie abi kritēriji neesot ne izsmeļoši, ne kumulatīvi. No sprieduma *Energetický a průmyslový* un *EP Investment Advisors*/Komisija (T-272/12, EU:T:2014:995) izrietot, ka esot vienlīdz būtiski noteikt, vai attiecīgā pārkāpjošā rīcība ietilpst pārstāvja pilnvarās, jo ekonomiskā riska vai ekskluzivitātes kritērijs ne vienmēr esot izšķirošs.

36. Šāda pieeja esot arī bijusi *Competition Appeal Tribunal* (Konkurences lietu apelācijas tiesa, Apvienotā Karaliste) spriedumā *A H Willis & Sons Ltd/Office of Fair Trading (OFT)* [2011] *CAT* 13. Šī tiesa būtībā esot nospriedusi, ka pilnvarotās personas pārkāpjošajā rīcībā nav vainojams tās pilnvarotājs, ja šai darbībai nav nekā kopīga ar funkcijām, ko tam ir uzticējis pilnvarotājs.

37. Kas attiecas, otrkārt, uz vispārējiem tiesību principiem, kas ir piemērojami pilnvarotāju atbildībai par savu pilnvaroto personu darbībām, Komisija tostarp norāda, ka Francijas tiesībās [4] pilnvarotājs atbild par savu pilnvaroto personu rīcību, ja vien pārkāpums ir izdarīts tās patieso vai šķietamo funkciju ietvaros [5].

38. No šīs judikatūras un šiem principiem izrietot, ka ar to vien, ka "MMD lietas" nebija "Pārtikas kompānija" ekskluzīvais pārstāvis, nepietiek, lai atbrīvotu šo uzņēmumu no tā atbildības par "MMD lietas" darbībām. Savukārt "Pārtikas kompānija" nav vainojama par "MMD lietas" rīcību, ja tā neietilpst tai uzticētajās funkcijās, izņemot, ja "Pārtikas kompānija" zināja par šo rīcību un nebija no tās publiski norobežojusies. Tādējādi, tā kā "MMD lietas" bija pilnvarota vienīgi sagatavot "Pārtikas kompānija" piedāvājuma dokumentus atbilstoši šī uzņēmuma norādījumiem (tikai uzņēmuma pārstāvība un

4 — Komisija atsaucas uz Francijas Civilkodeksa (*code civil*) 1384. pantu.

5 — Komisija atsaucas uz Francijas *Cour de cassation* (Kasācijas tiesa) 1988. gada 19. maija spriedumu Nr. 87-82654. No šī sprieduma izrietot, ka pilnvarotājs varētu atbrīvoties no atbildības par savas pilnvarotās personas darbībām, ja pēdējā minētā ir rīkojusies ārpus savām funkcijām, bez atļaujas un ar savām pilnvarām nesaistītiem mērķiem.

piedāvājuma iesniegšana), esot redzams, ka "MMD lietas" darbinieka lēmums sagatavot "Pārtikas kompānija" konkurentu piedāvājumus, balstoties uz šim uzņēmumam sagatavoto piedāvājumu, ir gluži atšķirīgas funkcijas veikšana, par ko šis uzņēmums nebūtu vainojams. Turklāt no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem arī izriet, ka "MMD lietas" netika pilnvarota rīkot sarunas ar pārējiem uzņēmumiem.

2) Vērtējums

a) Vispārīgas pārdomas un judikatūra

39. Vispirms ir jāatgādina, ka atbilstoši Tiesas judikatūrai ar jēdzienu "saskaņotas darbības" LESD 101. panta 1. punkta izpratnē apzīmē jebkāda veida koordināciju uzņēmumu starpā, ar kuru, neīstenojot nolīgumu vārda tiešā nozīmē, konkurences riski tiek apzināti aizstāti ar savstarpēju praktisko sadarbību [6]. Šāda prakse var tostarp būt konkurentu tiešu vai netiešu savstarpēju kontaktu rezultāts, kuru mērķis vai sekas ir faktiska vai potenciāla konkurenta rīcības ietekmēšana tirgū vai tirgus stratēģijas atklāšana šādam konkurentam, ko ir nolemts izmantot tirgū vai kuras izmantošanas iespēja tiek apsvērta [7].

40. No šīs judikatūras izriet, ka uzņēmumu nevar vainot saskaņotā darbībā, ja netiek pierādīts, ka tas tajā ir piedalījies apzināti. Tādējādi, lai gan Tiesas judikatūrā netiek prasīts pierādīt, ka šāds uzņēmums ir apzināti pārkāpis LESD 101. pantu, ir tomēr jākonstatē, ka šis uzņēmums nevarēja nezināt, ka tā rīcība varētu ierobežot konkurenci [8].

41. It īpaši smago sankciju dēļ par konkurences tiesību pārkāpumiem atbildība var būt tikai individuāla, neatkarīgi no tā, vai pārkāpums ir izdarīts tīši vai aiz nevērības.

42. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai tiek vaicāts par to, vai konkurences tiesībās uzņēmumi var būt vainojami trešo personu izdarītās darbībās.

43. Šajā ziņā var nošķirt atbilstoši tam, vai konkurences tiesībās aizliegto darbību ir izdarījis:

— uzņēmuma darbinieks;

— kāds tā meitasuzņēmums vai

— trešā persona (fiziska persona vai juridiska persona), kas nav iekļauta sabiedrības struktūrshēmā.

44. Ja uzņēmums pats, tā pārstāvjiem vai darbiniekiem veicot savus pienākumus sabiedrībā, rīkojas pretrunā konkurences tiesībām, rodas tā tieša atbildība, vienalga, vai pārkāpums ir ticis izdarīts tīši vai aiz nevērības. Šajā gadījumā konkurences tiesību piemērošana "neparedz attiecīgā uzņēmuma partneru vai galveno vadītāju rīcību vai pat viņu informētību, bet personas, kas bija pilnvarota rīkoties uzņēmuma labā, darbību" [9].

6 — Spriedums *Imperial Chemical Industries*/Komisija (48/69, EU:C:1972:70, 64. punkts).

7 — Spriedums *Suiker Unie* u.c./Komisija (no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73, EU:C:1975:174, 174. punkts).

8 — Spriedumi *Miller International Schallplatten*/Komisija (19/77, EU:C:1978:19, 18. punkts); *Musique Diffusion française* u.c./Komisija (no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 112. punkts), kā arī *IAZ International Belgium* u.c./Komisija (no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82, EU:C:1983:310, 45. punkts).

9 — Spriedums *Musique diffusion française* u.c./Komisija (no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 97. punkts).

45. Kā uzskata Tiesa, "dalība vienošanās, kuras ir aizliegtas ar LESD, visbiežāk ir nelikumīga darbība, uz kuru neattiecas formālas normas. Retos gadījumos uzņēmuma pārstāvis piedalās sapulcē, būdams pilnvarots izdarīt pārkāpumu". Tādēļ "LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu, ka pastāv konkurenci ierobežojošs nolīgums, nav jāpierāda uzņēmuma juridiskā pārstāvja personīgā rīcība vai īpaša piekrišana, ar kuru šis pārstāvis uz pilnvaras pamata ir atļāvis sava darbinieka, kas bija konkurenci ierobežojošas sanāksmes dalībnieks, rīcību" [10].

46. Judikatūrā ir arī atzīta mātessabiedrības atbildība par to meitassabiedrību izdarītām pret konkurenci vērstām darbībām, ja šie uzņēmumi veido saimniecisku vienību, "ja šāda saimnieciskā vienība pārkāpj konkurences tiesību normas, tad saskaņā ar personiskās atbildības principu tai ir jāatbild par šādu pārkāpumu" [11].

47. No pastāvīgās judikatūras izriet arī, ka "meitasuzņēmuma rīcību var attiecināt uz mātesuzņēmumu, īpaši tad, ja meitasuzņēmums, kurš gan ir atsevišķa juridiska persona, savu rīcību tirgū nenosaka patstāvīgi, bet gan visādā ziņā pēc būtības izpilda mātesuzņēmuma dotus norādījumus [..], īpaši ņemot vērā saimnieciskās, organizatoriskās un juridiskās saiknes, kas vieno šīs abas juridiskās personas" [12].

48. Atliek gadījums, kad konkurences tiesībām pretēju darbību izdara (fiziska vai juridiska) persona, kas nav ne meitasuzņēmums, ne ietilpst attiecīgajā uzņēmumā, vai kā šajā lietā – šī attiecībā pret uzņēmumu trešā persona ir rīkojusies kā neatkarīgs pakalpojumu sniedzējs. Vai šādā gadījumā šāda pakalpojumu sniedzēja pakalpojumu saņēmējs uzņēmums var tikt saukts pie atbildības par pakalpojuma sniedzēja darbībām?

49. Var būt divas iespējamības:

— trešā persona ir rīkojusies uzņēmuma vārdā un ir izdarījusi konkurences tiesībām pretrunā esošo darbību, veicot uzdevumus, ko tam ir devis uzņēmums. Šādā gadījumā uzņēmuma, kurš ir izmantojis trešās personas pakalpojumus, atbildība ir skaidra, jo tas zināja vai tam bija noteikti jāzina, ka trešā persona izdarīs vai ir izdarījusi konkurences tiesībām pretrunā esošu darbību, kurai tas ir piekritis, vai pat ka šī darbība ietilpst trešās personas uzdevumos,

— trešā persona ir rīkojusies ar attiecīgo uzņēmumu noslēgta līguma ietvaros, bet ir uzņēmusies iniciatīvas (kuras tostarp veido konkurences tiesībām pretrunā esošas darbības), kas nav paredzētas tai uzticētajos uzdevumos, bez nepieciešamības pierādīt, ka šī uzņēmuma vadītāji ir zinājuši par šādu konkurences tiesībām pretrunā esošu darbību, ko izdarījis pakalpojumu sniedzējs, ne arī ir tai piekritušas.

50. Uz kādu kritēriju pamata atbildība par šīs trešās personas pārkāpjošu rīcību var tikt noteikta uzņēmumam, kurš ir izmantojis tās pakalpojumus?

10 — Spriedums *Slovenská sporiteľňa* (C-68/12, EU:C:2013:71, attiecīgi 26. un 28. punkts). Skat. arī minētā sprieduma 25. un 27. punktu.

11 — Spriedums *Akzo Nobel* u.c./Komisija (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

12 — Turpat (58. punkts un tajā minētā judikatūra).

51. Spriedumā *Minoan Lines*/Komisija (T-66/99, EU:T:2003:337) [13] Vispārējā tiesa ir pamatoti vēlējusies noskaidrot, vai uzņēmums un pilnvarotā persona "veido vai ietilpst vienā un tajā pašā uzņēmumā vai ekonomiskā vienībā, kas tirgū rīkojas vienoti" (124. punkts). "Ja tā ir, starpnieks, kurš veic darbības, no kurām pilnvarotājs gūst peļņu, principā var tikt uzskatīts par "iekļautu pilnvaras devēja uzņēmumā kā palīgvienība", [kurai] jāseko pilnvarotāja norādēm un kas kā tirdzniecībā nodarbinātais ar šo uzņēmumu veido vienu saimniecisko vienību" (125. punkts).

52. Vispārējā tiesa turklāt ir noteikusi divus atsauces parametrus saimnieciskās vienības noteikšanai, "pirmkārt, starpnieks uzņemas ekonomisko risku un, otrkārt, starpnieka sniegtie pakalpojumi ir ekskluzīvi (126. punkts), riski netiek dalīti un pakalpojumu izņēmuma raksturs prasa saimnieciskās vienības esamību".

53. Kā to tiesas sēdē norādīja Latvijas valdība un Komisija, šie divi kritēriji nevar būt izsmeļoši un tie vien nevar būt noteicošie, vai pilnvarotās personas pārkāpjošajā rīcībā ir vainojams pilnvarotājs.

54. Spriedumā *voestalpine* un *voestalpine Wire Rod Austria*/Komisija (T-418/10, EU:T:2015:516) Vispārējā tiesa, lai arī neviens pierādījums neļāva pierādīt, ka uzņēmumam būtu bijusi iespēja iegūt kaut visniecīgāko informāciju par tās pilnvarotās personas pret konkurenci vērstajām darbībām, pēc tam, kad bija konkrēti pārbaudījusi tās uzdevumus, kā arī tās funkcijas, nosprieda, ka "tomēr tādos apstākļos, kādi pastāv šajā lietā, kad pārstāvis rīkojas principāla vārdā un uz tā rēķina, neuzņemoties ekonomisko risku par tam uzticētajām darbībām, par šī pārstāvja pretkonkurences rīcību, kas ir veikta šo darbību kontekstā, var vainot principālu, tāpat kā tas ir piemērojams darba devēja situācijā saistībā ar viena no tā darbiniekiem izdarītiem prettiesiskiem aktiem, pat ja nav pierādījumu, ka principāls ir zinājis par pārstāvja pretkonkurences rīcību" (175. punkts), un minētā sprieduma 178. punktā secināja, "ka šajā lietā Komisija ir tiesīga, pirmkārt, secināt par ekonomiskās vienības starp pārstāvi un principālu esamību attiecībā uz darbībām, ko *G.* ir uzticējusi *Austria Draht*, un, otrkārt, uzskatīt, ka šīs ekonomiskās vienības pastāvēšanas dēļ principālu var vainot par prettiesiskajiem aktiem, ko *G.* ir izdarījis *Austria Draht* vārdā, veicot tam uzticētās darbības, un nav nepieciešamības pierādīt, ka principāls par šiem aktiem ir zinājis".

55. Turklāt šajā pašā spriedumā Vispārējā tiesa arī uzskatīja, ka par pārstāvja dalību atsevišķās pret konkurenci vērstās sanāksmēs nevar vainot tā pilnvarotāju, jo tajās runātie jautājumi skaidri neizrietēja no pārstāvības uzdevuma, ko šis pilnvarotājs tika devis šim pārstāvim (skat. šajā ziņā minētā sprieduma 384. punktu). Vispārējā tiesa uzskatīja, ka atbildība par pilnvarotās personas darbībām, kas vērstas pret konkurenci un kas veiktas ārpus Itālijas tirgus, nevar tikt piedēvēta *voestalpine Austria Draht* (pilnvarojums attiecās tikai uz Itālijas teritoriju). Ņemot vērā šos elementus, Vispārējā tiesa nolēma samazināt solidāri abām sabiedrībām uzlikto naudas sodu EUR 22 miljonu apmērā uz EUR 7,5 miljoniem.

56. Ir jāpiebilst, ka minētajā lietā (kā arī lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Minoan Lines*/Komisija, T-66/99, EU:T:2003:337) pilnvarotā persona ir skaidri rīkojusies uzņēmuma vārdā un tai bija tā pilnvarotāju tirdzniecības politikas pilnvaras, lai gan cenu noteikšana bija viens no tai dotā pilnvarojuma aspektiem, kas ietvēra sarunu vešanu ar pārējiem uzņēmumiem.

13 — Par šo spriedumu ir iesniegta apelācijas sūdzība, un viens no tās pamatiem bija tieši par pilnvarotāja vainojamību pilnvarotās personas darbībās, tomēr Tiesa to noraidīja kā tīri faktisku un tādēļ acīmredzami nepieņemamu (rīkojums *Minoan Lines*/Komisija, C-121/04 P, EU:C:2005:695, 19. un 20. punkts). Kas attiecas uz spriedumu *Minoan Lines*/Komisija (T-66/99, EU:T:2003:337), skat. Blaise, J.-B., un Idot, L., "Chronique de droit communautaire de la concurrence – Mise en œuvre des articles 81 et 82 CE", *Revue trimestrielle de droit européen*, 2005, 131.–223. lpp., 81. punkts, un Idot, L., "Transports maritimes – Commentaires aux arrêts du Tribunal du 11 décembre 2003", *Europe*, 2004, Nr. 2, 18. un 19. lpp.

57. Tā tas nav šajā lietā, kurā no Tiesā iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka "Pārtikas kompānija" pati noteica sava piedāvājuma cenu (skat. šo secinājumu 6. punktu) un ka "MMD lietas" bija tikai pilnvarota tehniski sagatavot dokumentus. Tādēļ šķiet, ka "MMD lietas" lēmums izmantot "Pārtikas kompānija" piedāvājumu par pamatu pārējo uzņēmumu piedāvājumu sagatavošanā ir pilnībā nošķirams no tam dotajiem uzdevumiem un, manuprāt, "Pārtikas kompānija" tajā nebūtu vainojama.

58. Atgādināšu, ka pašreizējos lietas materiālos nav pierādījumu, kas pierādītu, ka "Pārtikas kompānija" zināja par un/vai piekrita pilnvarotās personas rīcībai, kas to atšķir no lietas, kurā taisīts spriedums *Minoan Lines*/Komisija (T-66/99, EU:T:2003:337, it īpaši 139.–147. punkts).

b) Izskatāmā pamatlieta

59. Kā tad lemt šajā lietā aplūkotajā gadījumā, kurā nekas neļauj secināt, ka "Pārtikas kompānija" zināja par "MMD lietas" rīcību, un kurā šī pilnvarotā persona rīkojās kā neatkarīga sarunu vedēja, netika uzņēmusies kopīgu saimniecisko risku ar "Pārtikas kompānija", nebija līgumiski saistīta ar šo uzņēmumu ar ekskluzivitātes līgumu (pat ja šīs profesijas ētikas minimums, manuprāt, *ex officio* attiecas uz attiecīgo piedāvājumu) un bija uzņēmusies iniciatīvas, kuras acīmredzami pārsniedza uzdevumu, ko tai bija devusi "Pārtikas kompānija"?

60. Divas galējas nostājas, manuprāt, ir jānoraida. Pirmkārt, automātiska sabiedrības atbildība par trešo personu darbībām, lai kāda būtu šīs sabiedrības iesaistīšanās pakāpe, kas ir pretrunā pamatprincipiem, kuri regulē tādu sodu uzlikšanu, kādi tiek paredzēti konkurences tiesībās (it īpaši sodu individualizācija un tiesiskā noteiktība), un, otrkārt, konkurences tiesību jomā kompetentās iestādes pienākums pārliecinoši pierādīt, ka sabiedrība, kas saņēmusi trešās personas pakalpojumus, ir zinājusi par šīs personas noziedzīgajām darbībām vai ka tā ir tām piekritusi, par ko paredzēts sods par nopietnu kaitējumu konkurences tiesību iedarbīgumam.

61. Proti, "ņemot vērā, ka aizliegums piedalīties pret konkurenci vērstās darbībās un nolīgumos, kā arī pārkāpējiem piemērojamie sodi ir vispārzināmi, ir ierasts, ka darbības, ko tie veic, un nolīgumi norisinās slepeni, ka sanāksmes norisinās slepeni, visbiežāk trešās valstīs, un ka ar tām saistītā dokumentācija tiek samazināta līdz minimumam" [14]. Tādējādi būtu pārāk vienkārši "noslēpties" aiz trešās personas, lai paliktu nesodīts par konkurences tiesību pārkāpumiem.

62. Turklāt brīvas konkurences saglabāšanas nozīme ļauj prasīt uzņēmumiem, kuri uztic trešām personām tādus uzdevumus, par kādiem ir šī lieta, ievērot pilnīgu piesardzību un izvairīties no nevērības vai piesardzības trūkuma šo uzdevumu noteikšanā vai uzraudzīšanā, lai izbēgtu no tā, ka šīs trešās personas izdara konkurences tiesību pārkāpumus.

63. Šādā pašā garā risinājums, ko es piedāvāju tādās lietās kā izskatāmā, ir noteikt atspēkojamu sabiedrības atbildības prezumpciju par darbībām, kas vērstas pret konkurenci un ko izdara trešā persona, kuras pakalpojumus sabiedrība ir izmantojusi un kuru nevar uzskatīt par šajā sabiedrībā integrētu palīgorgānu. Šāda prezumpcija ļauj saglabāt līdzsvaru starp mērķi efektīvi sodīt par konkurences tiesību normām, it īpaši LESD 101. pantam, pretrunā esošu rīcību un novērst to atkārtošanos, zinot, ka šo normu ievērošana liek uzņēmumiem aktīvi rīkoties, no vienas puses, un pamattiesību prasībām sodu jomā, no otras puses. Šī prezumpcija ir piemērojama, pat ja trešās personas veiktās darbības ir nošķirtas no tai uzticētajām funkcijām un pat ja nav pierādīts, ka sabiedrība, kas ir izmantojusi tās pakalpojumus, zināja par šīm darbībām un piekrita tām [15].

14 — Spriedums *Knauf Gips*/Komisija (C-407/08 P, EU:C:2010:389, 49. punkts).

15 — Savienības tiesībās prezumpcijas ir pazīstamas. Gan Tiesa, gan Vispārējā tiesa ir izmantojušas prezumpcijas, lai noteiktu mātessabiedrības solidāru atbildību par tās meitassabiedrību veiktām darbībām (spriedums *Akzo Nobel* u.c./Komisija, C-97/08 P, EU:C:2009:536) vai par savu darbinieku un nodarbināto veiktām darbībām (spriedums *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 97. punkts)

64. Šī prezumpcija ir piemērojama uzņēmumam, ja par konkurences tiesību normu ievērošanu atbildīgā iestāde pierādīs pret konkurences tiesībām vērstas darbības esamību, ko izdarījusi šim uzņēmumam strādājoša persona, tieši vai netieši nepiederēdama pie tā struktūras.

65. Lai ievērotu šo secinājumu 63. punktā manis minēto līdzsvaru, uzņēmums varēs atspēkot atbildības prezumpciju, iesniedzot jebkādus pierādījumus, ar kuriem varētu pierādīt apgalvojumu, ka tas neko nezināja par pakalpojumu sniedzēja trešās personas noziedzīgo rīcību, un pierādot, ka tas ir ievērojis visu nepieciešamo piesardzību, lai kavētu līdzīgus pavērsienus, ņemot vērā konkurences tiesības, un tas ir trīs brīžos [16].

66. Pirmais brīdis ir trešās personas pieņemšanas darbā vai iesaistīšanas brīdis. Tas tostarp attiecas uz pakalpojumu sniedzēja izvēli, uzdevumu noteikšanu un to izpildes uzraudzību, apakšuzņēmēju izmantošanas (vai neizmantošanas) kārtību, uzliktajiem pienākumiem tiesību, tostarp konkurences tiesību, ievērošanai un sankcijām par līguma neizpildi, atļauju, kas nepieciešama visām līgumā neparedzētām darbībām.

67. Otrs brīdis ir viss trešajai personai uzticēto uzdevumu izpildes laikposms, raugoties, lai trešā persona strikti ievēro līgumā definētos uzdevumus.

68. Trešais brīdis ir tad, kad, pat pašai nezinot, trešā persona ir izdarījusi konkurences tiesību normu pārkāpumu. Uzņēmums nevar vienkārši ignorēt to, bet tam ir publiski jānorobežojas no aizliegtās darbības, jākavē tās atkārtošanās un/vai par to jāziņo administratīvajām iestādēm. Proti, kā Tiesa ir nospriedusi, "pasīvie dalības pārkāpumā veidi, tādi kā uzņēmuma klātbūtne apspriedēs, kurās noslēgti nolīgumi, kuriem ir pret konkurenci vērsts mērķis, atklāti pret to neiebilstot, pārvēršas līdzdalībā, kas uzņēmumam var radīt atbildību atbilstoši EKL 81. panta 1. punktam, jo netieša piekrišana pretlikumīgam pasākumam, publiski nepaziņojot par norobežošanos no apspriedēs nolemtā vai to neizpaužot administratīvām iestādēm, veicina pārkāpuma turpināšanos un kavē tā atklāšanu" (spriedums *AC-Treuhand*/Komisija, C 194/14 P, EU:C:2015:717, 31. punkts).

69. Tiesas sēdē tika uzdots jautājums, vai prezumpcijas atspēkošanā varētu būt jebkāda nozīme tam, ka uzņēmums pierāda, ka tas nevarēja gūt labumu no pilnvarotās personas izdarītajām pret konkurenci vērstajām darbībām. Gan Latvijas valdība, gan Komisija ir atbildējušas uz šo jautājumu noliedzoši.

70. Es tā neuzskatu, bet ar diviem nosacījumiem, kuri turklāt netieši bija debašu kodols tiesas sēdē. Ir tiesa, ka uzņēmuma ieinteresētība vai neieinteresētība saskaņotā darbībā var arī nekādi neietekmēt konkurences tiesību pārkāpuma konstatēšanu. Tomēr šeit netiek runāts par pārkāpuma konstatēšanu, bet par faktoru, kas ļauj atspēkot atbildības prezumpciju. Uzņēmuma pierādījumi, ka pilnvarotās personas darbībām attiecībā uz uzņēmumu ir bijušas tikai negatīvas sekas, varētu tikt nostiprināti ar citiem iesniegtiem pierādījumiem atbildības prezumpcijas atspēkošanai. Pretējais ir acīmredzams, ja, tieši otrādi, uzņēmums bija ieinteresēts aizliegtās vienošanās vai saskaņotās darbības rezultātā.

71. Tiesas sēdē tikai norādīts, ka tas, ka "Pārtikas kompānija" neieguva tiesības slēgt iepirkuma līgumu, nepierāda, ka tā vai citādi tā nav piedalījusies saskaņotā darbībā, ciktāl tā varēja vienoties ar pārējiem uzņēmumiem par iepirkuma līgumu sadali laikā ("bid rigging"). Piekrītu šai piezīmei, bet tas nav pieņēmums, ko es vēlētos uzsvērt, proti, uzņēmuma pierādījumi, ka papildus attiecīgā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību neiegūšanai tas nav nekādi citādi piedalījies citos sarunu aspektos, kas tam dotu labumu no konkurences tiesību pārkāpuma. Tas ir tikai viens no elementiem citu elementu starpā, ko uzņēmums varētu izvirzīt savā argumentācijā prezumpcijas atspēkošanai.

16 — Attiecībā uz prezumpcijas par mātessabiedrības atbildību par tās meitassabiedrības rīcību atspēkošanu skat. spriedumu *ENI*/Komisija (C-508/11 P, EU:C:2013:289, 46. un nākamie punkti, kā arī 68. un 69. punkts).

72. Kopsavilkumā, uzņēmums varēs atspēkot prezumpciju, ja tas pierādīs, ka trešā persona ir rīkojusies ārpus uzticētajiem uzdevumiem, ka tas ir ievērojis visu nepieciešamo piesardzību tās iecelšanā, tai uzticētā uzdevuma uzraudzīšanā un ka, līdzko tam kļuva zināms par aizliegtu rīcību, tas ir publiski distancējies vai ir par to ziņojis administratīvajām iestādēm.

73. Acīmredzami iesniedzējtiesai iepriekš minēto elementu gaismā ir jānovērtē šīs lietas materiālos norādītie fakti, lai secinātu, vai "Pārtikas kompānija" ir atbildīga.

VI – **Secinājumi**

74. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz Augstākās tiesas (Latvija) uzdoto prejudiciālo jautājumu sniegt šādu atbildi:

Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu, ka uzņēmums ir iesaistījies konkurenci ierobežojošā nolīgumā, nav jāpierāda uzņēmuma amatpersonas personīgā rīcība, informētība par vai piekrišana tādas personas rīcībai, kura sniedz uzņēmumam ārpakalpojumu un vienlaikus darbojas citu iespējamā aizliegtā nolīguma dalībnieku labā.

Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda tās izskatāmajā strīdā, vai uzņēmums – lai atspēkotu prezumpciju par savu atbildību – ir varējis sniegt pietiekami pārliecinošus pierādījumus gan par to, ka trešā persona ir rīkojusies ārpus tai dotajiem uzdevumiem, gan par rūpību, ar kādu uzņēmums ir izraudzījies trešo personu un uzraudzījis attiecīgo uzdevumu izpildi, gan par to, kā tas pats rīkojies, uzzinot par aizliegto rīcību.